

Prečo (takmer) už na nič nie je?!

(17.09.2013; Petržalské noviny; č. 19, s. 12, 13; Belanová Gabriela, Gallo Rudolf)

Žiadny výnimočný jav ani zjav, ale už denná spoločenská rétorika. Občan sa verejne roky sťažuje, že robí viac a reálne za menej ako včera, že potraviny, voda, teplo, plyn, elektrina, ba aj lieky sú zasa drahšie ako predvčerom, že Slovensko zrážajú na kolená výtlky na cestách z tuhšej zimy a v lete ho dusia horúčavy, lebo niet na polievanie ulíc a chodníkov... Teda - či vôbec v tomto štáte ešte na niečo aj je, či vláda a samospráva poznajú aj iné vybrané slová ako nemáme, nedáme - lebo šetríme. Kde potom sú a kam idú peniaze občanov? O uťahovaní opaskov, ale aj o rozhadzovačnosti, v rozhovore s podpredsedom **Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS)**, predsedom Regionálneho združenia mestských častí Bratislavy a **starostom Petržalky Vladimírom Bajanom**.

* Na nedávnom rokovaní Rady **ZMOS** premiér vyhlásil, že niektoré samosprávy neplnia to, na čom sa dohodla vláda s obcami a mestami...

- ... čo nie je pravda. Bolo to nešťastné vyjadrenie pána premiéra, ktoré sme si s ním nemohli vydiskutovať, keďže hneď po príhovore musel odísť za inými povinnosťami. S vládou sme sa dohodli na podpísaní memoranda, t. j. na dobrovoľnej deklarácii o tom, že aj samospráva bude šetriť. K 30. júnu bola samospráva v pluse takmer štvrtá miliarda eur. A to už nehovorím o tom, že samosprávy šetria pod tlakom situácie v spoločnosti už viac ako tri roky, dlhodobo obmedzujú služby obyvateľom, čo sa musí skončiť. Ak navyše niekto kritizuje samosprávu, že je málo v zisku, a pritom je sám v deficite, táto kritika kríva minimálne na jednu nohu. Žiaľ, tieto útoky na samosprávu nie sú nové...

* ...dokončíme a spresníme: 300 samospráv nedosahuje očakávané výsledky pri konsolidácii verejných financií, čo predstavuje odchýlku 150 miliónov eur, teda 0,2 percentá z požiadavky udržať deficit verejných financií na úrovni 3 percent. Znamená to ohrozenie splnenia medzinárodného záväzku, ktorý máme voči EÚ.

- Odmietam túto dramatizáciu, lebo ak niekto zápasí s 3-percentným schodkom verejných financií a hľadá výhovorky v samosprávnych 0,2 percentách, potom je to len fabulácia problému a jeho podstaty. Poďme však k tomu, kto míňa a nemíňa, kto šetrí a nešetrí. Nie samospráva, ale štát umožňuje ministerstvám organizovať verejné súťaže na rôzne zákazky vo výške 600 mil. eur - to je údaj k 30. júnu 2013. Samospráva obmedzuje obstarávanie takmer vo všetkom, prečo tak nerobí štát? Štát chce v čase krízy stavať 40 futbalových štadiónov, nakupuje nové služobné autá či nábytky. Samospráva vlastné zdroje už takmer do ničoho neinvestuje, jej brutálne šetrenie pociťujú obyvatelia v sociálnych službách, v stave ciest, v čistote prostredia, v doprave, školstve... Ak mesto nenakúpi pre ľudí nové autobusy, už to prestáva byť len záležitosťou odmietnutia vyššej kultúry cestovania, ale aj vyššej bezpečnosti cestujúcich. Ani naša mestská časť nekosí trávnaté porasty a neopravuje cesty podľa potreby, ale podľa množstva financií. Na nedávnom stretnutí **primátorov** Košíc, Martina, Nitry, Žiliny a Trenčína sa hovorilo o zániku hokejovej extraligy v týchto mestách, lebo sa v nich - konsoliduje. Na šport nemôžu vydať ani cent navyše. A tu sa dozvieme, že štátna firma Tipos ide dať bratislavskému hokejovému Slovanu milión eur na reklamu. Takú sumu peňazí, ktorá by udržala slovenský extraligový hokej aj v zmienených mestách, na nohách. Predsa Tipos nie je bratislavská súkromná firma, je to štátna - národná lotéria, ktorá má držať šport na celom Slovensku! Veď odkiaľ v budúcnosti bude brať Slovan hráčov? V každom Bratislavčanovi je aj kus slovanistu, aj vo mne, ale ak chcem pomôcť slovenskému hokeju, treba mu pomáhať najmä v regiónoch. Ak sa teda pýta občan, kde sú a kam idú ich peniaze z daní a poplatkov, nuž veru kade-tade a kade-komu...

* Spolu s mestskými časťami má Slovensko takmer 2 900 miest a obcí. Vráťane eurofondov majú vlastné príjmy vyše 3 a pol miliardy eur, z nich 1,2 miliardy ako podiel daní z príjmov fyzických osôb. Samospráva vykonáva 4 700 kompetencií. Má na ne dosť peňazí alebo nie?

- Nepoznám na svete mesto, ktoré by povedalo, že má. Na druhej strane tu fungujú (alebo mali by fungovať) pravidlá, dané ústavou a následne zákonmi, kde sa priam zakazuje prenášať kompetencie na obce a mestá bez peňazí. Napriek tomu sa to deje takmer stále. Prijímajú sa zákony, ktoré tento ústavný princíp nerešpektujú, dokonca si trúfam povedať, že nerešpektujú ani Európsku chartu miestnej samosprávy, ktorej základným princípom je princíp subsidiarity. Uvediem príklad - pred piatimi rokmi bol prijatý zákon o sociálnych službách, ktorý preniesol na mestá, obce a vyššie územné celky celý balík kompetencií -od opatrovateliek, cez domovy dôchodcov až po domy sociálnych služieb. Vtedajšia vláda hovorila, že tomuto zákonu k vykonateľnosti chýbajú takmer dve miliardy korún s tým, že sa to dorieši. Nevyriešilo sa nič, peniaze nik do systému nedoplnil, naopak, prijímajú sa ďalšie a ďalšie zákony v tejto oblasti - samozrejme zasa bez peňazí - a my sa čudujeme, že je tu nedostatok domov sociálnych služieb či primerane platených opatrovateliek a pod. Za to samospráva už naozaj nemôže.

* Premiér sa však vyjadril v tom zmysle, že na mestá a obce už neprejdú kompetencie bez finančného krytia.

- Tak to má byť aj podľa ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti, ktorý platí od 1. januára. Aká je však skutočnosť? Od začiatku roka do 1. júna prešlo na obce a mestá ďalších 142 kompetencií. Bez peňazí.

* Sú to významné kompetencie alebo len ďalšia administratívna záťaž?

- V princípe je to jedno, na každú treba vynaložiť čas, alebo ju zabezpečiť pracovníkom. Konkrétne: prenesený výkon zo štátu na obec v agende stavebného poriadku má byť štátom zaplatený na 100 percent. V **Petržalke** však naň prispieva len 37-percentami, zvyšok ide na úkor rozpočtu obce. Ak by som úkony dané zákonom ako stavebný úrad neurobil, potom nesplním zákonné lehoty v konaní a nesiem za to plnú zodpovednosť. Právnu i hmotnú. V **Petržalke**, pokiaľ ide o stavebný poriadok, máme 6 a pol tisíca podaní. V priebehu budúceho roku nám pribudne celý stavebný úrad pre Rusovce, Jarovce, Čunovo... Samosprávu na Slovensku priškrtla ešte predchádzajúca vláda. Od roku 2011 dostávame dočasne z dohodnutého podielu 70,3 percenta z príjmov fyzických osôb len 65,4 percenta, čo znamená, že za tri roky sme "na oltár vlasti" dali z peňazí, ktoré patria obciam a mestám, vyše 300 miliónov eur. Tieto peniaze sme dali vládam, aby sme prispeli k zníženiu verejného dlhu. Dlh však rastie - tak kde je tých 300 miliónov? Nevidno ich v lepšej doprave, v krajšom a čistejšom prostredí, v modernejších školách či v opravených chodníkoch. Aj preto nie je dlhodobé možné, aby sme donekonečna dávali ďalšie usparené peniaze štátu bez toho, aby sám štát konečne začal prijímať systémové opatrenia, ktoré budú znižovať dlh. Originálne peniaze, ktoré nám patria, kráti to, čo sa na nás presúva, za to nám nezaplatia. Obec nie je akciovka ani eseročka, nepodniká, ona obsluhuje, zabezpečuje život občanov. Nemá si kde "zarobiť", ani nemá klamať, šklbať svojich obyvateľov. Možno sa kalkuluje s tým, že príde čas, keď už na nič nebude a záchranou budú niekdajšie národné výbory. Ako centrum miestnej straníckej moci. Ako kedysi. K tomu to aj smeruje. Kaliňákov ESO je jeho prvým krokom.

* Ale samospráva má predsa prebytky!

- Na úložkách, teda ako odložené peniaze, rezervu, má samospráva 228 miliónov eur. Nemiňte ich, znie pokyn ministra financií, ak ich miniete, o to menej dostanete o rok. To už je vydieranie. Dokedy to potrvá, to tiež nevieme. Sú to naše peniaze, ktoré sme ušetrili. Napríklad aj tak, že v **Petržalke** sa nekosiť päťkrát, ale iba štyrikrát. Že realizujeme len tie najnevyhnutnejšie opravy - na školách, na cestách, ba šetríme aj na chode úradu.

* Samospráva na Slovensku má takmer 3-tisíc **primátorov** a starostov, 20-tisíc poslancov v zastupiteľstvách, nie je aktuálna reč o spájaní obcí, a tým aj šetrení peňazí?

- Myslím, že každému je jasné, že tento stav je neudržateľný. Máme priveľa úradov, priveľa poslancov a zrejme aj starostov. Podľa mňa sa to týka aj samotnej Bratislavy, kde je viac ako 300 miestnych poslancov, 17+1 plnohodnotných úradov, 17 starostov a **primátor**. Len odmeny poslancov zhltnú každoročne 1,5 milióna eur. Preto som okrem iného presvedčený, že správa hlavného mesta je mimoriadne drahá a žiada si výrazné zmeny.

* Na začiatku bola správna samosprávna myšlienka - nech nechodia občania za úradmi, nech úrad ide čo najbližšie k nim, vybaví ich požiadavky, potreby a záujmy včas, komplexne a kvalifikovane. Zmysel samosprávy bol zrozumiteľný a prístupný. Kedy a kde a, najmä, kto ho začal lámať?

- Samospráva vybavuje pre občana všetko - od rodného listu až po úmrtný list. Zabezpečuje život občana v jeho bydlisku, dohliada na naplnenie jeho ústavných, zákonných práv, požaduje však tiež od neho plnenie zákonných povinností, dohliada na ich výkon. Samospráva nie je dvadsaťročným slovenským vynálezom, je tu od čias starých Grékov, keď sa prvýkrát vyslovilo slovo démos - vláda ľudu. Preskočím tie dlhé dejiny. So samosprávou nemajú problémy v Nemecku, Holandsku, Švédsku, čiže v krajinách, kde je vláda ľudu skutočná, nie deklaratívna. A v celom priereze spoločnosti, vo všetkých štruktúrach. Nemajú problémy aj preto, či práve preto, že samospráva má stabilné finančné zázemie, pri prerozdeľovaní prostriedkov je na prvom mieste, pretože štát žije - nie hore, na pánskych a úradníckych stoličkách mocných, ale dole - v obciach, mestách, s každým ich obyvateľom, s každým jeho dňom. S každou zmenou vlády sa so samosprávou nelicituje, účelovo sa jej nepriberajú ani neodoberajú kompetencie, ako je to u nás, podľa toho, aký politický ochotník, rojko či zlomyseľník sa posadí po voľbách na tú či onú ministerskú stoličku. So vznikom samosprávy sa mali postupne odbúrať úrady na štátnej úrovni, nestalo sa tak a teraz nás to dobieha. Štát dnes zistil, že je možné zrušiť viac ako 700 úradov, ale to sa malo udiť už pred 20 rokmi. Problémom však je, že sa to deje typicky slovensky - štát úrady ruší, zároveň však ich zamestnancom tvrdí, že ich neprepustí. Tak, kde je tá úspora?

* Ako teda ďalej?

- Som presvedčený, že obhájam pozíciu samosprávy, ak podpísané memorandum budú všetci brať naozaj ako deklaráciu dobrej vôle, čiže šetriť na všetkých pozíciách samosprávy, ale aj štátu, a ak sa tento princíp nezmení na diktát. Samospráva za minulé roky dokázala, že šetriť vie. Ako povedali moji kolegovia - starostovia bratislavských mestských častí - že by bolo dobré, keby si ostatné zložky verejnej správy zobrali príklad z dynamiky šetrenia v samospráve za posledné roky. Na druhej strane však šetrenie nesmie vyústiť do onoho známeho, že "operácia sa podarila, pacient zomrel". Čiže: ušetrili sme, ale nesvietime, nekosíme, neopravujeme školy, nezalievame výtlky a - rušíme linky MHD...